

УДК 339.72.015

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЗИЦІЯ КРАЇНИ: КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ

Задоя А.О.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля*

Анотація. Запропоновано критерії та проведено класифікацію моделей міжнародної інвестиційної позиції країн Вишеградської групи та України. Обґрунтовані пропозиції щодо стратегії поліпшення моделі МПП України.

Українську економіку сьогодні слід розглядати як таку, яка ще не обрала однозначно модель свого розвитку. Надто часто змінюється не тільки тактика, але й стратегія управління нею з боку держави. Відсутня послідовність дій при переході влади від одних партій до інших. Тому важливо вивчати існуючі макроекономічні моделі (зокрема моделі міжнародної інвестиційної позиції) та співставляти їх з українськими реаліями. У цьому плані дуже цінним є досвід країн-членів Вишеградської групи (Чеська Республіка, Угорщина, Польща та Словаччина).

Проведений аналіз дозволив класифікувати моделі активів та пасивів МПП досліджуваних країн за критеріями сформованості, рівня ризику та ступеню активності держави. В узагальненому вигляді ця класифікація наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація моделей активів та пасивів МПП обраних країн

<i>Країна</i>	<i>За критерієм сформованості</i>	<i>За ступенем ризиком</i>	<i>За активністю держави</i>
Чехія			
- активи	динамічна	з помірним ризиком	підвищена активність
- пасиви	сформована	з помірним ризиком	помірна активність
Словаччина			

- активи	сформована	з низьким ризиком	низька активність
- пасиви	динамічна	з високим ризиком	підвищена активність
Угорщина			
- активи	сформована	з високим ризиком	низька активність
- пасиви	сформована	з низьким ризиком	низька активність
Польща			
- активи	сформована	з помірним ризиком	підвищена активність
- пасиви	сформована	з помірним ризиком	помірна активність
Україна			
- активи	динамічна	з низьким ризиком	помірна активність
- пасиви	динамічна	з високим ризиком	підвищена активність

За проведеною нами класифікацією моделей МПІ Україна належить до країн зі збалансованою позицією, Чехія та Угорщина – до поміркованих реципієнтів, а Словаччина – до активних реципієнтів. Тобто усі члени Вишеградської групи мають моделі відмінні від української. Разом з тим спільним для них є те, що усі вони мають реципієнтно-орієнтовані моделі.

Міжнародна інвестиційна позиція України не схожа на жодну із досліджених країн та має суттєві відмінності. По-перше, Україна єдина країна серед досліджуваних, яка потрапила до групи з відносно збалансованою міжнародною інвестиційною позицією. Заради справедливості слід зазначити, що це стало можливим лише завдяки поліпшенню співвідношення між активами та пасивами в останні роки. У 2019 р. порівняно з 2014 р. активи дещо зросли, а пасиви навіть трохи зменшилися. По-друге, сам обсяг активів та пасивів є значно меншим, ніж в країнах Вишеградської групи. Так активи Польщі, яка приблизно співставна за чисельністю населення з Україною, в два рази, а пасиви у три рази більші, ніж в Україні. З іншого боку, якщо співставляти активи та пасиви з ВВП, то цей показник в Україні буде чи не найбільшим серед досліджуваних країн. По-третє, структура активів та пасивів в Україні є абсолютно відмінною від будь-якої іншої країни.

Порівнюючи українську модель активів з досягненнями інших країн, можна дійти висновку, що у нашій країні сформувалася вкрай неефективна модель. Основними напрямки її трансформації можуть бути:

- мобілізація валютних коштів, які знаходяться поза банківською системою та переорієнтація їх використання на цілі прямого та портфельного інвестування;
- доведення питомої ваги прямого та портфельного інвестування до 20-25% у загальній сумі активів;
- накопичення резервних активів з доведенням їх питомої ваги у активах до 25-30%.

Реалізація цих напрямків дозволить наблизити українську модель до успішних європейських країн та скористатися перевагами міжнародної інвестиційної діяльності.

Якщо порівнювати структура пасивів України та інших досліджуваних країн, то можна виявити наступне:

- питома вага портфельних інвестицій у пасивах України знаходиться на середньому рівні. У деяких країнах вона трохи нижча (Чехія, Угорщина), а в Польщі дещо вища. Тому у стратегічних цілях цей показник можна вважати прийнятним для нашої країни;
- прямі іноземні інвестиції в Україну явно поступаються аналогічному показнику в інших країнах. Це значно підвищує рівень ризикованості усієї моделі. Поліпшення впливу пасивів на українську економіку можна досягти шляхом збільшення питомої ваги прямих інвестицій до 45-50%;
- надто висока питома вага інших інвестицій, в яких досить суттєвою є частка держави, потребує поступового перерозподілу пасивів на користь прямих інвестицій.